

CATALIJN CLAES

De pilaarheiligen

ABCOUDE

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK

Voorjaar, een zachtzoel windje ritselt in de bladerenkroon van de majestueuze kastanje, die midden op het pleintje – als een wakende schildwacht – voor de kleine dorpskerk staat. Het kleine witte kerkje met de witbepleisterde muren, de bemoste steunberen en het oudbrons bottertje op de torenspits dat, met het vaandeltje in de mast, omhoog wijst naar de transparante hemel, waarin witte wolken langzaam overdrijven.

Gewoontegetrouw zit het kerkje vol, vooral als kandidaat Justus Quintus als gastprediker in de dienst voorgaat. Dan zijn de kerkbanken al vroeg bezet, en wordt er een aantal stoelen bijgezet, eikenhouten stoelen met rieten zittingen en stevige rondhouten poten. Ze staan op een stenen vloer met plavuizen. Achteraan, naast de met marmermotief beschilderde pilaar, staat het weduwenbankje, waarin – zoals men hier in het dorp zegt – ‘de Pilaarheiligen’ zitten. Vier keurige weduwen op een rijtje,

onder een welwillend knipoogje van de Heer der heerscharen, want er staat geschreven: Weduwen en wezen zijn Gods oogappel. Vier eerbare weduwen met hun deugden en gebreken. Maar zijn wij anders? Zijn we met ons allen niet op zoek naar een beetje rijkdom en wat vreugde? Maar meestal vinden we een roestige stuiver, en een bonk verdriet. En als we de zaak eens nader onder de loep nemen: ons dagelijks bestaan op aarde is niet zo makkelijk als wij wensen... Voor de rijken niet, die eeuwig in hun rats zitten om hun vergaarde kapitaaltje. Voor de armen niet, die in hun jaloerse nijd al die rijken zien als graaiers en zakkenvullers.

En laten we eerlijk zijn; rijk worden gaat ten koste van anderen, of je moet een erfenis in je schoot geworpen krijgen, maar die gelukkigen zijn op de vingers van een hand te tellen.

Maar op zondag zijn we allemaal één, en hechten we ons klein gemoed aan de schone woorden van het geloof, die de dominee als trouwe herder over de gebogen hoofden van zijn beminde gelovigen uitstort.

Neem nu Jannetje Kruif, een klein mager vrouwtje, het dunner wordende grijze haar in

een knotje. Jannetjes man is een aantal jaren geleden ondersteboven, met de zware tractor op zich, in de brede poldersloot terechtgekomen. En tot op de dag van vandaag zijn er nog altijd boze tongen die beweren dat Harm Kruif niet helemaal fris op de tractor was geklommen... en dat is het noodlot tarten, nietwaar?

Jannetje zelf zwijgt hierover en keert al die kwaadsprekers de rug toe, al weet ze in haar hart dat er een kern van waarheid in die woorden schuilt, maar ondanks dat laat al die praat haar koud.

In haar geest en hart leeft ze nog altijd met en voor Harm. 's Avonds, bij de avondboterham, schuift ze nog altijd een bordje en kommetje bij, legt op het bordje een sneetje brood, vult het kommetje met warme koffie en zegt: 'Eet ze, "ouwe" dibbes.'

En de tortel in de kooi – hangend boven de keukendeur – schudt zijn veertjes bol, en laat zijn dieprollend 'roekoe' horen, die als een geheimzinnige roep heel het keukentje vult, met mooie herinneringen uit het verleden waarvan al het kwaad is vergeten en het goede overblijft. Harm, die begin maart in de bijtende voorjaarskou met een wollen das om zijn

nek, en blauwe, tintelende vingers de moestuin omspit. Harm, die om geld te besparen repen van oude fietsbanden onder de jongens hun schoenen spijkerde, zodat er geen schoenmaker aan te pas kwam. Ach ja, de jongens, ze wonen in het zuiden van het land en hebben goedbetaalde banen. Ze keken naar haar en Harm niet meer om, een wetenschap die weemoedig maakt, al kijkt ze hen er niet kwaad op aan.

Maar toch, in haar bittere eenzaamheid voelt ze soms het verlangen naar de trieste dood der armen, maar die heeft geduld en loopt de deur voorbij zolang het je tijd nog niet is. En in het naderende avondschemer tast haar hand naar het bijbeltje en zoekt ze troost in Gods woord.

Recht naast de magere Jannetje zit, in haar weelderige voldaanheid en behangen met goud, Cornelia Lievegoed. Cornelia's man was tijdens zijn leven aannemer-timmerman, en werkte in compagnonschap samen met Dop, de directeur van de uitvaartvereniging 'De laatste eer' waar Klaas Lievegoed de klandizie had voor het leveren van grafkisten.

Had iemand het tijdige met het eeuwige verwisseld, dan belde Dop, met een half opge-

brande sigaar bungelend op zijn onderlip bij Klaas aan de deur en als Cornelia in haar brede welgedaanheid in de deuropening verscheen klonk het: ‘Roep je man, het is zover!’

Klaas ging er in volle gemoedsrust op af, nam met de duimstok de maat van de overledene, onder het motto van: Zolang de dood in de wereld is ben je je leven niet zeker. En was het meten gedaan, dan stak hij een sigaar op, presenteerde vanuit zijn goed gevulde sigarenkoker als troost de treurende manlijke nabestaande een rokertje en sprak de wijze woorden: ‘Het heeft allemaal niks te betekenen, gaan doen we allemaal en niemand staat te dringen.’

Nee, Klaas zat daar niet over in want: ‘Dood en geboorte en daartussen de harts-tocht die vlamt, brandt en verschroeit.’ Het kwam zelfs zover, dat hij op oogmaat voor Cornelia en zichzelf een ‘eigenste’ withouten kist timmerde en die door Piet Zwaag – de huis-, tuin-, en keukenschilder in het dorp – liet beschilderen met roze rozen waarboven dansende, bonte vlinders op een ondergrond van groen.

Piet Zwaag dacht bij zichzelf: Klaas heeft ze niet ‘allegaar’, maar hij zweeg wijselijk en

klodderde er met de verfkwast lustig op los, want een mens zijn zin is een mens zijn leven, en de centen zaten 'snor'.

Cornelia echter zei zoveel te meer, ze plantte haar volronde blanke armen in haar zij, en viel nijdig tegen haar man uit: 'Kerel, je maakt je belachelijk.'

'Dan maar,' grijnslachte Klaas. 'Ik denk maar zo, een beetje fleurigheid op zo'n in-trieste dag kan geen kwaad.'

'En daarom laat jij die kisten...' snibte Cornelia, en tikte veelbetekend tegen haar voorhoofd. 'Stapel-stilo.'

'Krek,' zei Klaas. 'En hoe jij of een ander daarover denkt, lap ik aan mijn laars.'

Cornelia kneep de lippen op elkaar en zweeg, ze voelde haar eigen onmacht tegenover Klaas' woorden, en haar grijze ogen werden groen van nijd.

Maar die nijd was van korte duur, het leek wel of Klaas een vooruitziende blik had gehad. Nog geen maand later vond Cornelia hem, zittend in zijn stoel, dood achter het krantje. En drie dagen daarna bleef zij achter met twee zonen plus een op voorhand beschilderde grafkist, en een nalatenschap van een half miljoen op haar bankrekening, plus een

aardig duitje in haar gepolitoerde kuifkabinet, zagezegd een appeltje voor de dorst.

Jawel, dat mag dan wel zo zijn, maar Cornelia's zoons hebben daar zo hun eigen gedachten over, want geld moet rollen, nietwaar, en wat hun betreft is daar het laatste woord nog niet over gesproken.

Naast Cornelia's weelderige voldaanheid zit Pleuntje Kat, lang, mager, hoekige schouders, steil haar langs een bleek gelaat, een paar harde ogen waarin de zorgen branden. Ze geeft een ietwat slordige indruk met die goorwitte blouse op een vaalzwarte rok en dat verschoten ruiten jasje.

Voorheen liep Pleuntje samen met haar man achter de peteroliekar, maar na Gerrits dood vent Pleuntje samen met haar twee dochters de olie uit.

Ja, die dochters, brokken 'Hollands welvaren' met hun kop vol blonde krullen en hun diepblauwe ogen, en hun vele ondeugende knipoogjes naar het sterke geslacht.

En juist die vele knipoogjes zinnen Pleuntje niet, en hoe harder de meiden lachen hoe meer Pleuntje begint te grommen. Ze heeft dan ook het gevoel of ze iets moet bevechten, de eer van haar meiden, over wie in het dorp

volop wordt gesmiespeld, als ze met het oliekarretje voorbijloopt. Gefluisterde, half verstande woorden, die haar gedachten overdag zo sterk bezighouden dat ze er 's nachts niet van kan slapen.

Achteraan op het bankje zit de eerbare weduwe Hinke van Zweiveren, breed in de schouders en breed in de heupen, een vrouw om marechaussees uit te kweken, maar dat liep anders. In alle eerbaarheid heeft Hinke drie echtgenoten overleefd. Piet Glim, in leven chauffeur op de melkwagen. Aage Pompert, de rietsnijder. En net toen ze vanuit haar geloofsovertuiging dacht 'misschien is dat mijn straf voor mijn vroegere wilde jaren' botste ze tegen Floor van Zweiveren op. Een stevige Zeeuw en commissionair in de suikerbietenteelt. Hij zwierf door heel het land en sloot contracten bij de boeren af.

Floor was veertien jaar jonger dan zij, maar op slag klikte het tussen hen... Floor was altijd goedgehumorst, met een blijde lach op het warme leven. Wilde ze een kind? Dat kwam wel goed, hij verstond zijn vak... Floor was een harde werker maar een nog vuriger minnaar, en hij liet zich niet onbetuigd, maar de maanden verstreken en tekenen van zwanger-

schap bleven uit.

Zij versomberde en Floor werd stiller. Ze vroeg zich af of hij zijn ergernis verbeet dat hij haar hierin teleurstelde, en ze vroeg het hem... Maar met een luchtig handgebaar wimpelde hij het weg en gaf hij het gesprek een andere wending. Hadden ze het niet goed samen? En bracht hij na het afsluiten van de contracten niet altijd wat voor haar mee? Een gouden ring... een zijden sjaal... of een lederen handtas...? Nou dan.

O ja, goed hadden ze het zeker, maar al die goed gemeende cadeautjes stilden niet haar innerlijk verlangen naar een kind van Floor en haar... En de laatste tijd was er iets wat haar onrustig maakte. Floor bleef op zijn reizen langer weg van huis dan voorheen. Ze voelde meer dan dat ze begreep: zocht hij elders wat zij hem niet geven kon? Wreekten zich die veertien jaren leeftijdsverschil tussen hem en haar? Las ze niet een bepaald verlangen in zijn ogen als hij stilletjes naar haar keek? Doch ze vroeg er niet naar en hij sprak er niet over, maar haar vrouwelijke intuïtie zei: 'Ze had hem niet meer alleen...' Ondanks haar bitterheid verweet ze hem niets, ze hield van hem en begreep ook: voor Floor was hun kin-